

Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Hijyen Konusundaki Bilgi, Tutum ve Davranışlarının İncelenmesi
Examination of Knowledge, Attitudes and Behaviors of Medical Faculty Students On Hygiene

Fatma Betül Şeker¹, Serkan Gürgül^{1,2}

¹Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Terapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Fizyoterapi Programı, TR-80000 Osmaniye, Türkiye.

²Gaziantep Üniversitesi, Tıp Fakültesi Biyofizik Anabilim Dalı, TR-27310 Gaziantep, Türkiye.

Sorumlu Yazar

Fatma Betül Şeker

Fizyoterapi Pr., Terapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi,

TR-80000 Osmaniye

Biyofizik Anabilim Dalı, Tıp Fakültesi, Temel Tıp Bilimleri, Gaziantep Üniversitesi, TR-27310 Gaziantep

E-mail:
fatmabetuldemirci@osmaniye.edu.tr

Özet

Amaç: Gaziantep'te bir tıp fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin bireysel hijyene ilişkin bilgi, tutum ve davranışlarının incelenmesi, bu konuda farkındalık oluşturulmasıdır. **Gereç ve yöntem:** Araştırma, Gaziantep'te bir tıp fakültesinin 1., 2. ve 3. sınıflarında eğitim gören ve dahil edilme kriterlerini sağlayan 174 gönüllü ile tamamlandı. Öğrencilere sosyodemografik bilgilere ilişkin sorulara ek olarak hijyen alışkanlıklarını değerlendiren 60 soru, kadın öğrencilere özel genital hijyeni değerlendiren 14 soru ile toplam 74 soruluk bir anket uygulandı. **Bulgular:** Araştırmaya 73'ü kadın, 101'i erkek olmak üzere toplam 174 kişi katıldı. Araştırmada, diş fırçası değiştirme sıklığı, el ve ayak havlularının ayrı olması, nemlendirici kullanma durumu, giysilere verilen önem, kendine ait tarağı olma, tuvalet sonrası kurulama durumu, el yıkama zamanı açısından cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar saptandı ($P<0,05$). Kadın katılımcıların, ~%89'unun adet dönemlerinde hijyenik ped kullandığı, ~%63'ünün kullandığı günlük ped sayısının 3-4 tane olduğu, ~%93'ünün adet dönemlerinde kullandıkları materyali daha sonra çöpe attığı, ~%45'inin suyla genital bölge temizliği yaptığı, ~%45'inin genital bölgedeki temizliğini ağda ile yaptığı, ~%77'sinin adet dönemlerinde ayakta banyo yaptığı, ~%58'inin daha önce genital yol enfeksiyonu geçirdiği, ~%69'unun daha önce idrar yolu enfeksiyonu geçirdiği, ~%75'inde şu anda akıntı olduğu, ~%59'unun akıntısının az olduğu, ~%49'unun bu akıntının rengini bilmediği, yarısında akıntının kokusuz olduğu, ~%62'sinde enfeksiyon belirtisi olduğu, ~%39'unda karnın alt kısmında ağrı olduğu, ~%58'inin var olan enfeksiyon belirtilerine yönelik girişimde bulunmadığı, %78'inin genital hijyen davranışları ve enfeksiyonlara yönelik bilgi aldığı, ~%82'sinin adet döneminde duş aldığı saptandı. **Sonuç:** Bu çalışmada, tıp fakültesi öğrencilerinin bireysel hijyene ilişkin beklenen düzeyde bilgi birikimine ve uygun davranış özelliklerine sahip olmadığı saptanmıştır. **Anahtar Kelimeler:** Diş Fırçası, Genital, Genital Akıntı, Hijyen, Tıp Öğrencileri

Abstract

Aim: To examine the knowledge, attitudes and behaviors of students studying at a medical school in Gaziantep and to raise awareness on this issue. **Materials and methods:** The research was completed with 174 volunteers who were educated in the 1st, 2nd and 3rd grades of a medical school in Gaziantep and met the inclusion criteria. In addition to questions about sociodemographic information, 60 questions evaluating hygiene habits, 14 questions evaluating specific genital hygiene for female students, and a total of 74 questions were applied to the students. **Results:** A total of 174 people, 73 women and 101 men, participated in the study. In the study, statistically significant differences were found between the genders in terms of the frequency of changing toothbrushes, the separation of hand and foot towels, the use of moisturizer, the importance given to clothes, the fact that they have their own comb, the state of drying after the toilet, and the time of hand washing ($P<0.05$). It was determined that of the female participants, ~89% of them use sanitary pads during their menstrual period, ~63% have daily number of pads used is 3-4, ~93% of them throw away the material they used during their menstrual period, ~45% of them clean the genital area with water, ~45% of them clean the genital area with wax, ~77% of them take a standing bath during their menstrual periods, ~58% had a previous genital tract infection, ~69% had a previous urinary tract infection, ~75% currently have discharge, ~59% have less discharge, ~49% do not know the color of this discharge, half of the discharge is odorless, ~62% had signs of infection, ~39% have pain in the lower abdomen, ~58% did not take any action for existing signs of infection, 78% received

information about genital hygiene behaviors and infections, ~82% take a shower during their menstrual period.

Conclusion: In this study, it was determined that medical school students did not have the expected level of knowledge and appropriate behavioral characteristics regarding individual hygiene.

Keywords: Toothbrush, Genital, Genital Discharge, Hygiene, Medical Students

Giriş

Kişisel hijyen, bireylerin sağlıklı yaşamlarını korumak için yaptığı özbakım uygulamalarına denir (1). Kişisel hijyen konsepti banyo ve tuvalet alışkanlıkları, el-tırnak, yüz, göz, kulak, saç, diş ve ayak gibi vücut temizliği ve bakımı ile genital hijyeni kapsar (1). Kişisel hijyen, vücut salgılarından dolayı oluşan atıkları ve mikroorganizmaları uzaklaştırmak, kötü vücut kokularını (ter kokusu) ortadan kaldırmak, bireyin özgüvenini geliştirmek, cilt sağlığını iyileştirmek ve korumak için şarttır (2). El temizliği kişisel hijyenin en temel aşaması olsa da diğer kişisel hijyen uygulamaları da birey sağlığı için önemlidir. Hijyen uygulamaları başta bulaşıcı hastalıklar olmak üzere birçok hastalığın önlenmesinde esastır (3). Günümüzde bulaşıcı hastalıklar en sık görülen ve ölümcül hastalıklar arasındadır (4). Halk sağlığı literatüründe kişisel hijyenin geliştirilmesi ile yaklaşık 50 hastalığın yayılmasının önlenilebileceği belirtilmektedir (5,6). Ayrıca, sağlık hizmetleri sırasında oluşan enfeksiyonlar, sağlık sistemlerini etkileyen büyük bir sorun olarak kabul edilmektedir (7). Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) tahminlerine göre, bu enfeksiyonlardan 1,4 milyondan fazla hasta etkilenmektedir ve bu durum morbidite-mortalite oranlarını artırmakta ve sağlık sistemleri için mali yük

oluşturmaktadır (8). Sağlık çalışanlarının hijyen konusundaki tutumu ve davranışı, enfeksiyonların yaygınlığını azaltan basit bir eylemdir (9). Dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de de enfeksiyonlar başlıca sağlık sorunları arasında yer almaktadır (10). Bu sorunların bir kısmı yanlış hijyen uygulamalarından ve/veya anlayışından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla, bu sorunlar, farkındalık çalışmaları ile önlenabilir. Bu nedenle bu araştırma Gaziantep’te aktif olarak öğrenim gören tıp fakültesi öğrencilerinin bireysel hijyene ilişkin bilgi, tutum ve davranışlarının incelenmesi ve farkındalık oluşturulması amacıyla planlanmıştır.

Gereç ve Yöntem

Araştırmaya Ocak-Mayıs 2019 tarihleri arasında, Gaziantep’te aktif olarak öğrenim gören tıp fakültesi dönem 1, 2 ve 3 öğrencileri katılmıştır. Çalışmaya 235 (ana kütle) öğrenci arasından, 174 (E= 101, K= 73) öğrenci (minimum örneklem sayısı) dâhil edilmiştir. Gönüllü sayısı, %25 kayıp beklentisi göz önüne alınarak, 0,05 hata payı, 0,90 güç ve 0,50 etki büyüklüğünde G*Power (V3.1.9, Almanya) istatistiksel güç analiz programı kullanılarak hesaplanmıştır. Çalışmaya yerel Klinik Araştırmalar Etik Kurulu (2019/104) onayının ardından başlanmıştır. Gönüllü olan ve tıp fakültesinde öğrenim gören öğrenciler çalışmaya dâhil edilirken, gönüllü olmayan veya tıp fakültesi öğrencisi olmayanlar çalışmaya dâhil edilmemiştir. Çalışmaya gönüllülerin Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu onayının ardından başlanmıştır. Veri toplama aracı olarak, öğrencilere sosyodemografik bilgilere ilişkin sorulara ek olarak hijyen alışkanlıklarını değerlendiren 60 soru, kadın öğrencilere özel genital hijyeni değerlendiren 13 soru

ile toplam 73 soruluk bir anket uygulanmıştır.

İstatistiksel analiz

Tanımlayıcı istatistiklerde sayısal değişkenler ortalama $\pm$ standart sapma (SD) olarak verilirken, kategorik değişkenler sayı ve % değerleri olarak verilmiştir. Sayısal değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov testi ile değerlendirilmiş ve normal dağılım göstermeyen verilerin karşılaştırılmasında Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Kategorik değişkenler arasındaki ilişkiler Ki-Kare testi ile test edilmiştir. Analizler SPSS (V22.0, IBM Corp., NY, USA) programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. P değerinin 0,05’ten küçük olması istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular

Araştırmaya 73’ü kadın, 101’i erkek olmak üzere toplam 174 kişi katıldı. Kadın katılımcıların yaş ortalamaları 20 ± 2 yıl, erkek katılımcıların 20 ± 3 yıl idi ve aralarında anlamlı bir farklılık saptanmadı. Katılımcıların %46’sı 1. dönem, ~%39’u 2. dönem, ~%16’sı ise 3. dönem öğrencileri idi.

Kadın ve erkek katılımcılarda hijyen konusundaki bilgi, tutum ve davranışların değerlendirilmesi

Kadınların ~%67’si altı ayda bir diş fırçasını değiştirirken, erkeklerin ~%30’unun iki veya üç yılda bir değiştirdiği görüldü. Diş fırçası değiştirme sıklığı açısından cinsiyetler arası farklılık olduğu bulundu ($X^2(3)=20,743$, $P=0,001$). Diş fırçası değiştirme sıklığı üzerinde cinsiyetin orta düzeyde etkili olduğu bulundu (Phi and Cramer’s $V=0,345$) (Tablo 1).

Tablo 1. Diş fırçası değiştirme sıklığının karşılaştırılması

		Cinsiyet				P
		Kadın		Erkek		
		n	%	n	%	
Diş fırçasını hangi sıklıkta değiştiriyorsunuz?	6 ayda 1 kez	49	67,12	48	47,52	0,001*
	Yılda 1 kez	9	12,33	8	7,92	
	2-3 yılda 1 kez	2	2,74	30	29,70	
	Eskidikçe	13	17,81	15	14,85	

Cinsiyetler arasında, el ve ayak havlularının ayrı olması ($X^2(1)=3,222$, $P=0,006$), nemlendirici kullanımı ($X^2(1)=37,329$, $P=0,001$), giysilere önem verme ($X^2(1)=7,508$, $P=0,006$), kendine ait tarak

bulundurma ($X^2(1)=11,162$, $P=0,001$) ve tuvaletlerini yaptıktan sonra kurulama ($X^2(1)=6,481$, $P=0,011$) açısından anlamlı farklılıklar bulundu (Tablo 2).

Tablo 2. Kişisel hijyen konusundaki bilgi, tutum ve davranışların değerlendirilmesi

		Cinsiyet				P
		Kadın		Erkek		
		n	%	n	%	
El havlunuz ve ayak havlunuz ayrı mı?	Evet	60	82,19	71	70,30	0,006*
	Hayır	13	17,81	30	29,70	
Vücudunuz için (El, yüz vb.) nemlendirici krem kullanıyor musunuz?	Evet	62	84,93	39	38,61	0,001*
	Hayır	11	15,07	62	61,39	
Giysilerinizin temiz olmasına önem verir misiniz?	Evet	70	95,89	83	82,18	0,006*
	Hayır	3	4,11	18	17,82	
Kendinize ait bir tarağınız var mı?	Evet	68	93,15	74	73,27	0,001*
	Hayır	5	6,85	27	26,73	
Tuvaletinizi yaptıktan sonra bu bölgeyi kuruluyor musunuz?	Evet	68	93,15	80	79,21	0,011*
	Hayır	5	6,85	21	20,79	

Ellerin yıkanma zamanının arası farklılık saptandı ($X^2(1)=5,818$, $P=0,016$) (Tablo 3).
değerlendirilmesinde, tuvalete girmeden önce el yıkanması durumunda cinsiyetler

Tablo 3. Ellerin yıkanma zamanının değerlendirilmesi

		Cinsiyet		P
		Kadın	Erkek	
		n	n	
Sabah kalkınca	Evet	43	54	0,476
	Hayır	30	47	
Yiyecek yemeden önce	Evet	38	50	0,740
	Hayır	35	51	
Yiyecek yedikten sonra	Evet	40	51	0,575
	Hayır	33	50	
Tuvaletten çıkınca	Evet	30	35	0,386
	Hayır	43	66	
Dışarıdan eve gelince	Evet	29	35	0,493
	Hayır	44	66	
Tuvalete girmeden önce	Evet	20	13	0,016*
	Hayır	53	88	

Kadın katılımcıların genital hijyen konusundaki bilgi, tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi

Kadın katılımcıların, ~%89'unun adet dönemlerinde hijyenik ped kullandığı, ~%63'ünün kullandığı günlük ped sayısının 3-4 tane olduğu, ~%93'ünün adet günlerinde banyolarını duş şeklinde yaptığı, ~%93'ünün adet dönemlerinde kullandıkları materyali daha sonra çöpe attığı, ~%45'inin suyla genital bölge temizliği yaptığı, ~%45'inin genital bölgedeki temizliğini ağda ile yaptığı, ~%77'sinin adet dönemlerinde ayakta

banyo yaptığı, ~%58'inin daha önce genital yol enfeksiyonu geçirdiği, ~%69'unun daha önce idrar yolu enfeksiyonu geçirdiği, ~%75'inde şu anda akıntı olduğu, ~%59'unun akıntısının az olduğu, ~%49'unun bu akıntının rengini bilmediği, yarısında akıntının kokusuz olduğu, ~%62'sinde enfeksiyon belirtisi olduğu, ~%58'inin var olan enfeksiyon belirtilerine yönelik girişimde bulunmadığı, %78'inin genital hijyen davranışları ve enfeksiyonlara yönelik bilgi aldığı, ~%82'sinin adet döneminde duş aldığı saptandı (Tablo 4).

Tablo 4. Kadınların genital hijyen konusundaki bilgi, tutum ve davranışlarının istatistikleri

		Cinsiyet	
		Kadın	
		n	%
Adet günlerinizde ne kullanırsınız?	Hijyenik ped	65	89,04
	Bez	4	5,48
	Pamuk	2	2,74
	Pamuk+gazlı bez	2	2,74
Adet döneminde kullanılan günlük materyal (Ped vs.) sayısı	1-2 ped /günlük	23	31,51
	3-4 ped/günlük	46	63,01
	5 ped ve üstü/günlük	4	5,48
Kullandığınız materyali nasıl imha ediyor ya da temizliyorsunuz?	Yakarım	0	,00
	Çöpe atarım	68	93,15
	Kaynatarak yıkarım	2	2,74
	Gömerim	0	,00
Genital bölge temizliğini neyle yapıyorsunuz?	Deterjanla yıkarım	3	4,11
	Islak mendille	7	9,6
	Suyla	33	45,21
	Su ve sabunla	31	42,47
Genital bölgedeki tüyleri temizleme yönteminiz?	Tuvalet kağıdı	2	2,74
	Ağda	33	45,2
	Jilet	16	21,9
	Epilasyon aleti	13	17,8
	Tüy dökücü krem	6	8,2
	Eldiven	2	2,7
Adet döneminde banyo yapma şekli	Tüyleri kısaltma	3	4,2
	Oturarak	17	23,29
Şu ana kadar genital yol enfeksiyonu geçirme durumu	Ayakta	56	76,71
	Evet	42	57,53
Geçirilen enfeksiyon türleri	Hayır	31	42,47
	İdrar yolu enfeksiyonu	29	69,05
	Mantar enfeksiyonu	10	23,81
	Genital uçuk	1	2,38
	Bartolin absesi	1	2,38
Şu anki akıntı özelliklerinin durumu	Vajinit	1	2,38
	Var	55	75,34
	Yok	3	4,11
	Bilmiyorum	15	20,55
Varsa miktarı	Bilmiyorum	23	32,86
	Az	41	58,57
	Çok	6	8,57
Varsa rengi	Bilmiyorum	34	48,57
	Berrak-şeffaf	20	28,57
	Beyaz	13	18,57
	Yeşilimsi-sarı	3	4,29
	Grimsi-beyaz	0	,00
Varsa kokusu	Bilmiyorum	30	42,86
	Kokusuz	35	50,00
	Kötü kokulu	5	7,14
Enfeksiyon belirtiniz var mı?	Evet	45	61,64
	Hayır	28	38,36
Var olan belirtilere yönelik girişimde bulunma durumu	Bulunmadım	42	57,5
	Doktora gittim	21	28,8
	İlaç kullandım	10	13,7
Genital hijyen davranışları ve enfeksiyonlara yönelik bilgi alma durumları	Evet	57	78,1
	Hayır	16	21,9
Adet Döneminde Duş / Banyo Alma Durumu	Alırım	60	82,19
	Almam	13	17,81

Enfeksiyon geçiren kadın öğrencilerin ~%39'unda karnın alt kısmında ağrı olduğu bulundu

(Tablo 5).

Tablo 5. Geçirilen enfeksiyon türlerinin frekans değerleri

		Cinsiyet	
		Kadın	
		n	%
Geçirilen enfeksiyon türleri var ise; mevcut belirtiler	Karnın alt kısmında ağrı	30	38,96
	Sık idrara çıkma	26	33,77
	Alt bölgede kaşıntı	9	11,69
	Alt bölgede kızarıklık	6	7,79
	Alt bölgede şişlik	0	,00
	İdrar yaparken yanma	2	2,60
	İdrar yaparken ağrı	2	2,60
	Vücut ısısında artış	2	2,60

*Katılımcılara bu soruda birden fazla seçenek seçme hakkı verilmiştir.

Tartışma

Tıp fakültesi öğrencilerinin, sağlığın başlıca koşullarından olan kişisel hijyen konusunda daha bilinçli olmaları beklenirken, aldığımız sonuçlar neticesinde çoğu konuda öğrencilerin beklenenin aksine yetersiz olduğu gözlenmiştir. Literatürde de sonuçlarımızla uyumlu olarak, dünya çapında sağlık çalışanları ve sağlık öğrencileri arasında evrensel önlemlere ilişkin yetersiz bilgi ve tutum olduğu belirtilmektedir (11-16). Literatürde bu durumun gözlenmesi düşük ve orta gelirli ülkelerde daha fazla olduğu dikkat çekmektedir. Polonyalı doktorlar ve tıp öğrencileri (17), İranlı hemşireler ve hemşire yardımcıları (18), Sırp doktor ve yardımcı sağlık personeli (19) ile yapılan çalışmalar bu doğrultuda önemli kanıtlardır. Dünya Bankası 2018 gelir sınıflandırmasına göre Türkiye orta-yüksek gelirli ülkeler grubunda yer almakta ve ülkemizde yapılan çalışmalar da sağlık çalışanlarının bilgi ve davranışlarının yetersiz olduğunu

göstermektedir (20,21). Fakat literatürdeki çalışmalar güncelliğini koruyan el hijyeni ve kadınlarda genital hijyen üzerine yoğunlaşmıştır (22-26). Ülkemizde kişisel hijyeni değerlendiren çalışmalar az olmakla birlikte, bildiğimiz kadarıyla, tıp fakültesi öğrencilerinin kişisel hijyen konusundaki bilgi, tutum ve davranışlarını bizim kadar geniş çerçeveden inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle çalışmamızın sonuçları hem toplum sağlığı hem de kişisel sağlık açısından literatüre önemli katkılar sunmaktadır.

2019 yılında, bir grup hastanın diş fırçalama alışkanlıklarının sosyodemografik faktörlerle ilişkisini belirlemek; kullanılan diş fırçasının tipi, seçimi, saklanma şekli, kullanım süresi gibi tutumlarını saptamak amacıyla yapılan bir çalışmada, erkeklerin ~%58'inin kadınların ise ~%24'ünün 6 aydan önce diş fırçası değiştirdikleri bildirilmiştir (27). Bulgularımız ile anılan çalışma arasındaki gözlemlediğimiz farklılıklar katılımcıların yaş ortalamaları ve muhtemelen sosyoekonomik

düzeylerinin çalışmamızdan yüksek olması söylenebilir. Kılınç ve Günay'ın (2010) tıp fakültesi son sınıf öğrencilerinin ağız diş sağlığı bilgi düzeyini saptamak amacıyla yaptığı çalışmada, diş fırçası ne sıklıkla değiştirilmeli sorusuna öğrencilerin %51'i yanlış yanıt vermiştir (28). Fakat kadın ve erkekler arasında bir karşılaştırma yapılmamış bu konuda bilgi eksikliği olduğu belirtilmiştir. Çocuklar üzerinde birçok çalışma yapılmasına rağmen (29-32) ağız ve diş sağlığı eğitiminin her yaş ve cinsiyet için gerekli olduğu çalışmamız sonucunda açıkça görülmektedir.

Kadınların adet dönemindeki genital hijyen uygulamaları genital sağlığı büyük oranda etkilemektedir. Adet dönemindeki kanın pedlerde birikmesi ile oluşan nemli ve ılık ortam mikroorganizmaların üremesini ve enfeksiyon riskini artırmaktadır. Bu nedenle, adet döneminde mutlaka hijyenik ped kullanılmalı ve pedler 3-4 saatte bir, yani günde 6-8 kez değiştirilmelidir (33). Hacıalıoğlu ve ark.'nın (2009) kadınların duş uygulamaları ve tutumlarını değerlendirmek amacıyla yaptığı çalışmada adet sırasında bez kullanan kadınlarda genital enfeksiyon görülme oranının yüksek olduğunu bildirmiştir (34). Sonuçlarımıza göre öğrencilerin büyük çoğunluğu hijyenik ped kullanmaktadır ve bu durum genital hijyen açısından önemlidir. Pedlerin enfeksiyon riskini azaltmak adına sık değiştirilmesi gerekir. Çalışmamız sonucunda kadın öğrencilerin %63'ünün günlük kullandığı ped sayısının 3-4 tane olduğu saptanmıştır. Bu durum, hijyen açısından uygun olmadığı gibi, öğrencilerin gerekli bilgi ve tutuma sahip olmadığına işaret etmektedir. Özdemir ve ark.'nın (2012), hemşirelik öğrencilerinin genital hijyen hakkındaki bilgi düzeylerinin ve davranışlarını değerlendirmek amacıyla yaptığı çalışmada, genital bölge

temizliğinde sabun kullanımını ~%76 olduğunu bildirmiştir (35). Çalışmamızda genital bölgeyi su ve sabunla temizlediğini ifade eden öğrenci oranı ~%42'dir. Bu durum, öğrencileri enfeksiyona yatkın hale getirmekte ve geliştirilmesi gereken hijyen davranışları arasında yer almaktadır.

Kadınlarda, adet dönemi dışında genital akıntı da dış genitalin nemli yapıda olmasını sağlamakta ve gerekli hijyen sağlanmadığı zaman enfeksiyon riski oluşturmaktadır (36). Üniversite yurdunda kalan kız öğrencilerin genital hijyen davranışlarını incelemek amacıyla yapılan çalışmada, öğrencilerin en fazla idrar yolu enfeksiyonu (~%30) ve mantar enfeksiyonu (~%7) geçirdikleri belirtilmiştir (37). Yine benzer bir çalışmada üniversitede eğitim gören kız öğrencilerde genital hijyen davranışları incelenmiş ve öğrencilerin ~%25'inin idrar yolu enfeksiyonu geçirdiği bildirilmiştir (38). Çalışmamızda, kadın katılımcıların ~%58'inin daha önce genital yol enfeksiyonu geçirdiği ve bunlardan ~%69'unun idrar yolu, ~%24'ünün mantar enfeksiyonu olduğu saptanmıştır. Elde ettiğimiz bulgular literatürü desteklemekle birlikte enfeksiyon oranının önemli oranda yüksek olduğunu göstermektedir. Yine aynı çalışmada, ürogenital enfeksiyon belirtisi olarak, sık idrara çıkma başta olmak üzere, karnın alt bölgesinde ağrı, perinede kaşıntı, beyaz renkte ve kötü kokulu fazla miktarda akıntı olduğu bulunmuş ve bu belirtiler nedeniyle öğrencilerin yardım arama davranışlarının düşük (~%32) olduğu belirtilmiştir (37). Çalışmamızda kadınların ~%39'unda karnın alt kısmında ağrı olduğu, ~%34'ünün sık idrara çıktığı bulunmuş ve yaşadıkları belirtiler nedeniyle anılan kişilerin ~%58'inin bu belirtilere yönelik girişimde bulunmadıkları saptanmıştır. Oysa genital enfeksiyonlar son derece önemsizmesi gereken bir sağlık sorunudur.

2006 yılında yapılan bir çalışmada (36), genital akıntı sorunu yaşayan kadınların ~%37'sinin, 2010 yılında yapılan başka bir çalışmada (39) ~%32'sinin tıbbi tedavi için başvurdukları belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin genital enfeksiyon belirtileri varlığında girişimde bulunma oranının yetersiz olduğu görülmektedir.

Normal vajinal akıntı, asidik, renksiz ve kokusuz özelliktedir (40). Kız öğrencilerle yapılan bir çalışmada katılımcıların ~%45'inin vajinal akıntı durumunun berrak-şeffaf olduğu belirlenmiştir (37). Hemşirelik öğrencileriyle yapılan bir başka çalışmada, katılanların ~%75'inin mevcut vajinal akıntı durumunun az miktarda berrak, kokusuz ve renksiz özellikte olduğu bildirilmiştir (35). Çalışmamızda, öğrencilerin ~%75'inde şu anda akıntı olduğu, ~%49'unun bu akıntının rengini bilmediği, yarısında da akıntının kokusuz olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin ~%49'unun vajinal akıntının rengini bilmediği göz önüne alındığında, öğrencilerin genital hijyen konusunda farkındalıklarının yetersiz olduğu açıktır.

SONUÇ

Bu çalışmada, tıp fakültesi dönem 1, 2 ve 3 öğrencilerinin bireysel hijyene ilişkin bilgi, tutum ve davranışları incelenmiş olup özellikle diş fırçalama ve kadın genital hijyen alışkanlıklarından elde edilen sonuçlar, katılımcıların beklenen düzeyde bilgi birikimine ve uygun davranış özelliklerine sahip olmadığını göstermektedir. Anılan konularda öğrencilere farkındalık kazandırılması, özellikle kadın katılımcılara genital hijyen alışkanlıkları hakkında bilgilendirme çalışmalarına ağırlık verilmesi gerekmektedir. Tıp fakültesi öğrencilerinin hijyen konusundaki bilgi ve uygulamalarının sürekli olarak, mezuniyet

öncesi ve sonrası programlarla güncellenmesi hem kişisel sağlık hem de sağlık hizmetleriyle birlikte toplumdaki enfeksiyonların önüne geçilmesi adına önem arz etmektedir.

Limitasyon

Gaziantep ilindeki tüm tıp fakültelerine ulaşılammıştır.

Teşekkür

Süleyman Aktaş'a, İbrahim Ağalioğlu'na, Zeynep Akın'a, Tuba Abdullah'a, Omar Abdelsalam'a, Reman Abdul Satterahmed'e, Mohammed Alammari'ye, Mahdieh Yaghouti'ye, Selim Kutay Aktay'a ve İbrahim Yılmaz'a veri toplama aşamasındaki katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

Kaynaklar

1. Kaya M, Büyükşerbetçi M, Meriç MB, Çelebi AE, Boybeyi Ö, Işık A, et al. Ankara'da bir lisenin 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin kişisel hijyen konusunda davranışlarının belirlenmesi. STED, 2006; 15 (10): 179-83.
2. Ulusoy MF, Görgülü RS. Hemşirelik Esasları-Temel Kuram, Kavram İlke ve Yöntemler. 3. Baskı. Ankara: TDFO LTD. Ştd, 1997.
3. Yılmaz E, Özkan S. Bir ilçede farklı yerleşim yerindeki ilköğretim okulu öğrencilerinin kişisel hijyen alışkanlıklarının karşılaştırılması. Fırat Sağ Hiz Derg, 2009; 4 (10): 1-18.
4. Nensiel RO, White GL, Aikans T. Clinical alert: handwashing-a century of evidence ignored. Clin Rev, 1997; 7 (1): 55-8.
5. Aiello AE, Coulborn R, Perez V, Larson EL. Effect of hand hygiene on

infectious disease risk in the community setting: a meta-analysis. *Am J Public Health*, 2008; 98 (8): 1372-82.

6. Ejemot RI, Ehiri JE, Meremikwu MM, Critchley JA. Hand washing for preventing diarrhoea. *Evid.- Based Child Health*, 2009; 4: 893-939.

7. Huang Y, Xie W, Zeng J, Law F, Ba-Thein W. Limited knowledge and practice of Chinese medical students regarding health-care associated infections. *The Journal of Infection in Developing Countries*, 2013;7(2):144-151.

8. World Health Organization. World Health Organization guidelines on hand hygiene in health care, 2009. Available at http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/44102/1/9789241597906_eng.pdf.

9. Kelčíková S, Skodova Z, Straka S. Effectiveness of hand hygiene education in a basic nursing school curricula. *Public Health Nursing*, 2012;29(2):152-159.

10. T.C. Sağlık Bakanlığı. <https://www.saglik.gov.tr/TR,50623/saglik-hizmeti-iliskili-enfeksiyonlarin-onlenmesi-sozlesmesi-imzalandi.html>.

11. Gammon J, Gould D: Universal precautions: a review of knowledge, compliance and strategies to improve practice. *J Res Nurs*, 2005;10:529-547.

12. Richards MJ, Jenkin GA, Johnson PD: Universal precautions: attitudes of Australian and New Zealand anaesthetists. *Med J Aust*, 1997;166:141-142.

13. Bamigboye AP, Adesanya AT: Knowledge and practice of universal precautions among qualifying medical and nursing students: a case of Obafemi Awolowo University teaching hospitals complex, ILE-IFE. *Res J Med Med Sci*, 2006;1:112-116.

14. Sadoh WE, Fawole AO, Sadoh AE, Oladimeji AO, Sotiloye OS: Practice of

universal precautions among healthcare workers. *J Natl Med Assoc*, 2006;98:722-726.

15. Motamed N, BabaMahmoodi F, Khalilian A, Peykanheirati M, Nozari M: Knowledge and practices of health care workers and medical students towards universal precautions in hospitals in Mazandaran Province. *East Mediterr Health J*, 2006;12:653-661.

16. Mukti A, Treloar C, Suprawimbarti, Asdie AH, D'Este K, Higginbotham N, Heller R: A universal precautions education intervention for health workers in Sardjito and PKU hospital Indonesia. *Southeast Asian J Trop Med Public Health*, 2000;31:405-411.

17. Wałaszek M, Kołpa M, Wolak Z, Rózanska A, Mach JW. Poor Hand Hygiene Procedure Compliance among Polish Medical Students and Physicians—The Result of an Ineffective Education Basis or the Impact of Organizational Culture? *Int J Environ Res Public Health*, 2017; 14: 1026.

18. Zakeri H, Ahmadi F, Rafeemanesh E, Saleh LA. The knowledge of hand hygiene among the healthcare workers of two teaching hospitals in Mashhad. *Electron Physician*, 2017; 9(8): 5159-5165.

19. Rajcevic S, Duric D, Grujičić M, Dugandzija T. Knowledge, habits and attitudes of health care workers about hand hygiene. *Healthmed*, 2012;6(4):1018-1023.

20. World Bank Country Classifications, 2018. <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519>.

21. Kaya Ş, Kaçmaz Z, Çetinkaya N, Kaya Ş, Temiz H, Inalcan M. Assessment of Knowledge and Behavior on Hand Hygiene in Health Care Workers. *Erciyes Med J*, 2015; 37(1): 26-30.

22. Deepak, Faujdar SS, Kumar S, Mehrishi P, Solanki S, Sharma A, Verma S.

Hand hygiene knowledge, attitude, practice and hand microflora analysis of staff nurses in a rural tertiary care hospital. *J Family Med Prim Care*, 2020 Sep 30;9(9):4969-4973.

23. de Kraker, Marlieke EA, et al. "Implementation of hand hygiene in health-care facilities: results from the WHO Hand Hygiene Self-Assessment Framework global survey 2019." *The Lancet Infectious Diseases* (2022).

24. Mouajou V, Adams K, DeLisle G, Quach C. Hand hygiene compliance in the prevention of hospital-acquired infections: a systematic review. *Journal of Hospital Infection*, 2022;119, 33-48.

25. Sevil S, Kevser O, Aleattin U, Dilek A, Tijen N. An evaluation of the relationship between genital hygiene practices, genital infection. *Gynecol Obstet*, 2013;3(6):1-5.

26. Bahram A, Hamid, B, Zohre T. Prevalence of bacterial vaginosis and impact of genital hygiene practices in non-pregnant women in Zanzibar, Iran. *Oman medical journal*, 2009;24(4):288.

27. Gümüşok M, Özdoğan MS, Gülal E. (2019). Evaluation of Habits Regarding Oral Cleaning and Toothbrush Care in A Grup Patient. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2019;8(2):69-74.

28. Kılınç G, Günay T. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Son Sınıf Öğrencilerinin Ağız Diş Sağlığı Konusunda Bilgi Düzeyleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 2010;24(3):131-137.

29. Shah, Aasim F et al. Dental Caries Status of Institutionalized Orphan Children from Jammu and Kashmir, India. *International journal of clinical pediatric dentistry*, vol. 9,4 (2016): 364-371.

30. Shingare P, Jogani V, Sevekar S, Patil S, Jha M. Dental caries prevalence

among 3- to 14-year- old school children, Uran, Raigad District, Maharashtra. *J Contemp Dent*, 2012 May;2(2):11-14.

31. Santhosh K, Jyothi A, Prabu D, Suhas K. Oral hygiene and periodontal status among children and adolescents residing at an orphanage in Udaipur city, India. *Nig Dent J*. 2008;16(2):82-86.

32. Khan MA. Prevalence dental caries among 3-12 old children of Swat-Pakistan. *Pak Oral Dent J*, 2009 Dec;29(2):321-326.

33. Ackley BJ, Ladwig GB, Swan BA., Tucker SJ. Perineal care. Evidence based nursing care guidelines medical surgical interventions. 1 Edition ed. Arcamone A. Canada, Elseiver Mosby, 2008;609-12.

34. Hacıoğlu N, Nazik E, Kılıç MA. Descriptive study of douching practices in Turkish women. *International Journal of Nursing Practice*, 2009;15:57-64.

35. Özdemir S, Ortabağ T, Tosun B, Özdemir Ö, Bebiş H. Hemşirelik yüksek okulu öğrencilerinin genital hijyen hakkındaki bilgi düzeylerinin ve davranışlarının değerlendirilmesi. *Gülhane Tıp Derg*, 2012;54:120-8

36. Karatay G, Özvarış ŞB. Bir sağlık merkezi bölgesindeki gecekondularda yaşayan kadınların genital hijyene ilişkin uygulamalarının değerlendirilmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2006;10:7-14.

37. Bilgiç D, Yüksel P, Gülhan H, Şirin F, Uygun H. Üniversitede yurtdışı kalan kız öğrencilerin genital hijyen davranışları ve sağlık sonuçları. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2018;1-9.

38. Ünsal A. Üniversite okuyan kız öğrencilerin genital hijyen davranışları. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2010;5:79-93.

39. Timur S. Bir üniversite öğrenci yurdunda kalan kız öğrencilerin genital hijyen davranışları. E-Journal of New World Sciences Academy, 2010;5:39-48.

40. Ameade EP, Garti HA. Relationship between female university students' knowledge on menstruation and their menstrual hygiene practices: A study in Tamale, Ghana. Advances in Preventive Medicine, 2016;1-10.

